

The background is a dark green collage. On the left, there are several butterflies in shades of orange, black, and blue, some perched on a branch with small green buds. On the right, a portion of a globe is visible. In the center-right, a hand is shown holding a globe. The overall theme is nature and global unity.

Humanisme – et livssyn

Humanismens menneskesyn formuleres slik i FNs menneskerettighetserklæring:

“Alle mennesker er født frie og med samme menneskeverd og menneskerettigheter. De er utstyrt med fornuft og samvittighet og bør handle mot hverandre i brorskapets ånd.”

Human-Etisk Forbund som organisasjon

HISTORIKK

Forbundet ble stiftet i 1956 i Oslo. Initiativtaker var Kristian Horn, som var styrets leder de første 20 årene. Han utformet forbundets idégrunnlag og utviklet kontakten med International Humanist and Ethical Union (IHEU). Fra 1966 ble det opprettet lokalavdelinger rundt i landet. Landsmøtet, som er forbundets øverste myndighet, dannet i 1980 opptakten til en landsomfattende, representativ oppbygning av forbundet, med fylkeslag og lokallag under styring av et landsstyre og et sentralstyre. På landsmøtet i 2005 ble det vedtatt at et hovedstyre skulle erstatte landsstyre og sentralstyre.

I 2007 ble forbundets ungdomsorganisa-

sjon, Humanistisk Ungdom (HU) stiftet. Humanistisk Ungdom er en selvstendig organisasjon for humanister mellom 15 og 26 år, og er Norges eneste landsdekkende humanistiske ungdomsorganisasjon.

Forbundet har over 75 000 medlemmer, og antallet øker hvert år. Human-Etisk Forbund er i dag den største livssynsorganisasjon i Norge utenom Den norske kirke.

VIRKSOMHET

Forbundets hovedkontor forestår den daglige driften av forbundets virksomhet, og sørger for informasjon innad og utad om de saker forbundet arbeider med til enhver tid. Et viktig arbeidsfelt er innsats

for å få gjennomslag overfor det politiske miljø for saker som angår livssynslikestilling.

Det er lokallag i alle større byer og i en lang rekke småbyer og tettsteder, til sammen mer enn 120 lag. Det er også fylkeslag i alle landets fylker. Lagene arrangerer humanistiske seremonier på stedet. De tar opp saker som angår livssynsrettigheter i sitt distrikt, og kan kontakte skoler og lokale skolemyndigheter om utfordringer knyttet til livssynsfrihet i skolen. Lagene arrangerer også tema-møter og sosiale arrangementer.

VEDTEKTER

De tre første paragrafene i Human-Etisk Forbunds vedtekter lyder slik:

§ 1 FORMÅL

Human-Etisk Forbund er en humanistisk livssynsorganisasjon. Forbundet vil arbeide for å videreutvikle humanismen og bidra til at mennesker kan praktisere sitt humanistiske livssyn.

§ 2 HUMANISME

Humanismen er et livssyn som baserer sin virkelighetsforståelse og etikk på menneskelig fornuft og erfaring, rasjonell og kritisk tenkning, følelser og medmenneskelighet. Humanismen er uten religiøse forestillinger. Humanismen setter mennesket i sentrum. Humanismen har som mål å fremme selvstendighet, frihet og ansvar, og å gi alle mennesker mulighet til å utvikle dette. I det humanistiske livssyn inngår en forpliktelse overfor mennes-

kerettighetene som uttrykk for sentrale verdier og idealer. Menneskerettighetene er et godt vern for menneskelig verdighet og mangfold.

§ 3 VIRKSOMHET

Forbundet vil arbeide for:

- en livssynsnøytral stat, livssynsfrihet og respekt for menneskerettighetene i et pluralistisk samfunn.
- at alle skal ha et tilbud om humanistiske seremonier.
- å utvikle humanistiske livssyns- og omsorgstjenester.
- å gi medlemmene en sosial og organisatorisk ramme for livssynsidentitet og fellesskap.

- å øke kunnskapen om det humanistiske livssyn og organisasjonens virksomhet.

Besøksadresse:
St. Olavs gate 27
0166 Oslo

Postadresse:
Postboks 6744 St. Olavs plass
0130 Oslo

Telefon: 23 15 60 00
Faks: 23 15 60 01
E-post: resepsjon@human.no
Internett: www.human.no

Innhold

Human-Etisk Forbund	3
Hva er humanisme?	7
Livssynsmessig likestilling	11
Humanistiske seremonier	15
Opplysningsvirksomhet	17
Humanitært arbeid	19
Internasjonalt arbeid	21

Hva er humanisme?

Humanismen er et livssyn som setter mennesket i sentrum og fremhever den enkeltes menneskeverd, selvstendighet, ukrenkelighet og iboende verdighet. I Norge er dette livssynet også kjent som humanetikk.

Humanismens virkelighetsforståelse, etikk og menneskesyn er basert på fornuft og erfaring, rasjonell og kritisk tenkning, empati og medmenneskelighet. Sentralt i humanismen er at mennesker alltid skal behandles som mål i seg selv.

Humanismens menneskesyn kommer til uttrykk i FNs menneskerettighetserklæring: "Alle mennesker er født frie og like i verdighet og rettigheter. De er utstyrt med fornuft og samvittighet og bør handle mot hverandre i brorskapets ånd."

KRITISK REFLEKSJON

Humanismen som livssyn vokste ut av den samme tradisjonen for fri tenkning som gav opphav til moderne vitenskap – en tradisjon som har inspirert mange av verdens fremste tenkere og kunstnere

og som har vært en viktig impuls i utviklingen av demokrati og menneskerettigheter.

Humanismen har ingen eviggyldige skrifter eller sannheter hevet over kritikk. Verdiene og ideene livssynet bygger på vil stadig kunne utfordres og kritiseres.

ETIKK OG MORALSKE VERDIER

Humanister anser at moralske verdier har sin basis i menneskets natur og erfaringer og at de har forståelse og omsorg for andre som grunnlag. Mennesker har

en naturlig evne til å leve seg inn i andres situasjon, som kommer til uttrykk gjennom vår samvittighet og som gjør oss til moralske vesener.

Mennesker har ansvar for sine handlinger og valg, for hverandre og for kommende generasjoner. Mennesker må arbeide sammen med andre for det felles beste og ta inn over seg sitt ansvar for og avhengighet av natur og miljø.

Den enkelte har behov for beskyttelse. Derfor trenger mennesker normer og regler for mellommenneskelig atferd, avledet av respekt og omtanke.

EGNE PREMISER

Tilværelsen har ingen forutbestemt mening; mennesket er fritt til å skape mening og finne mål for sitt eget liv. I fellesskap har mennesker ansvar for å legge til rette for at den enkelte skal kunne leve et rikt og meningsfullt liv på egne premisser.

Gjennom seremonier markeres viktige begivenheter i den enkeltes liv. Seremoniene er for mange en viktig del av det å praktisere livssynet sitt. Humanister lar seg inspirere av naturen og av den mangfoldige kulturen mennesker har skapt og skaper. Humanismen anerkjenner kunstens betydning for personlig utvikling og tilfredshet og fremholder dens evne til å gjøre livet rikere og bidra til dypere erkjennelse.

KUNNSKAP OG UNDRING

Humanismen fremholder verdien av undring og anser at pålitelig, etterprøvbart kunnskap blir til gjennom en pågående prosess av observasjon, evaluering og revisjon. Vitenskapelige teorier og resultater er ikke eviggyldige sannheter og må stadig granskes kritisk og etterprøves.

Fri forskning har vært, og er, av avgjørende betydning for å finne løsninger

på problemer og utfordringer mennesket står overfor. Teknologi og vitenskap er midler til å skape en bedre verden, men må anvendes med varsomhet. Vitenskapen gir metodene, enhver har et ansvar for å fastsette målene.

Humanister anser demokratiet og individets rettigheter for å være grunnleggende, rasjonelt begrunnede verdier. Humanismen tar avstand fra totalitære religiøse og politiske ideologier og tenkemåter.

Humanismen er uten forestillinger om guder eller andre overnaturlige makter, men understreker verdien av respekt for andre menneskers livssynsvalg og toleranse for innholdet i deres livssyn. Humanister kjemper for livssynsfrihet, som inkluderer retten til frihet fra religion.

Livssynsmessig likestilling

«Forbundet arbeider for en livssynsnøytral stat, livssynsfrihet og respekt for menneskerettighetene i et pluralistisk samfunn», heter det i vedtektenes § 3. Nedenfor nevnes noen av de initiativ Human-Etisk Forbund har tatt i denne sammenheng.

SKILLE STAT OG KIRKE

Human-Etisk Forbund er opptatt av at alle borgere skal ha lik rett til fri utøvelse av sin religion eller sitt livssyn. Det offentlige må legge til rette for at ulike religioner og livssyn kan få utfolde seg på en likeverdig måte.

Videreføringen av statskirkeordningen etter det politiske forliket

våren 2008¹, innebærer at Norge fortsatt har et problematisk forhold til Menneskerettighetskonvensjonene. Det videre arbeidet med å avskaffe statskirkeordningen kan ikke bare ivareta kirkens interesser, men må også ivareta statens og de øvrige borgeres interesser. Et skille fra staten er nødvendig også for å sikre kirkens religionsfrihet, og for reell livssynsmessig likestilling på alle samfunnsområder.

Fra 2013 vil Grunnloven få en verdi-paragraf som favoriserer kristen og humanistisk arv. Human-Etisk Forbund har ønsket seg et klart prinsippvedtak om skille nå, og mener at paragrafens

andre ledd hadde holdt fint som samlende verdiforankring: "Denne grundlov skal sikre Demokrati, Retsstat og Menneskerettighetene."

Forbundet vil fortsette sitt arbeid for et reelt skille mellom stat og kirke, og følge opp at Norge ivaretar sine menneskerettslige forpliktelser.

LIKEVERD I SKOLE OG BARNEHAGE

Målsettingen er at samfunnets felles etikk og verdigrunnlag, slik det blant annet fremkommer gjennom menneskerettighetstenkningen, skal være fundamentet for alle felles institusjoner.

¹ I april 2008 ble det inngått et politisk forlik på bakgrunn av Gjønnesutvalgets utredning av forholdet mellom stat og kirke. Den norske kirke skal fortsatt ha en særstilling både i Grunnloven, i egen kirkelov og ved at det offentlige har økonomisk ansvar for kirkens drift, bygninger og ansatte.

Barn i barnehage og skole må få oppleve å bli behandlet likeverdig, uavhengig av foreldrenes livssynsmessige bakgrunn.

Barnehage og skole må ta utgangspunkt i barnas hverdag, fremfor ulike tradisjoners tekster og sannheter. Samtidig må barna få kunnskap og nødvendige redskaper for kritisk tenkning og etisk refleksjon for selv å kunne ta stilling i livssynsmessige spørsmål etter hvert. Det er viktig at barnehage og skole ikke praktiserer ordninger som innebærer at barn stigmatiseres på grunn av foreldrenes livssyn.

Det må være et klart skille mellom undervisning om tro og livssyn i skolen,

og opplæring til tro, som ikke skal skje i skolen. Forbundet mener at det beste grunnlaget i en felles skole er respekt for alle foreldres oppdragelsesrett, og alle barnas rett til religionsfrihet. Først da kan vi få en skole som er i overensstemmelse med menneskerettighetene.

Human-Etisk Forbund har lenge jobbet for formålsparagrafer som bygger på barnekonvensjonen og et livssynsfag som tilfredsstillende krav FN stiller til obligatorisk livssynsundervisning.

I 2008 ble både nye formålsparagrafer og justert læreplan vedtatt. Dette skjedde dels som et resultat av at KRL-faget ble dømt menneskerettsstridig av

Den europeiske menneskerettsdomstolen i 2007. De nye formålsparagrafene fremhever kristne og humanistiske verdier og arv, samt et fokus på vår nasjonale arv. Dette er ikke inkluderende formuleringer.

Skolefaget KRL har fått nytt navn, RLE (religion, livssyn og etikk), og det er presisert i opplæringsloven av faget skal undervises på en objektiv, nøytral og pluralistisk måte. Lite annet er endret, og den begrensede fritaksretten skal praktiseres på samme måte som domstolen fant menneskerettsstridig.

ØKONOMISK LIKESTILLING

Fra og med 1982 har Human-Etisk Forbund

hatt en lovfestet rett til samme økonomiske støtte fra det offentlige som religiøse trossamfunn. Dette har gitt forbundet muligheter til å presentere det humanistiske livssyn, delta i samfunnsdebatten, og til å bygge ut et apparat av tjenester for mennesker som står utenfor de religiøse trossamfunnene.

Tilskuddsordningen har som formål å oppnå en økonomisk likebehandling av Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn. Fra og med 1985 har Human-Etisk Forbund også hatt rett til offentlig tilskudd for medlemmers barn dersom foreldrene undertegner på at de ønsker dette. Barn må være 15 år for å kunne melde seg inn. Til tross for

den offentlige støtten, er det langt fram til reell økonomisk likestilling. Forbundet jobber for at den statlige støtten i fremtiden kan fordeles mer rettferdig.

OMSORG OG LIVSSYN

Human-Etisk Forbund arbeider for at alle innbyggere skal være sikret livssynsnøytrale velferds- og omsorgstilbud i livets ulike faser. Allmenne tjenester og tilbud skal ikke kun bli ivaretatt av trosbaserte organisasjoner.

I tillegg til et godt livssynsnøytralt tilbud, er det viktig at de som ønsker det, får mulighet til å ivareta egne livssynsmessige behov i ulike institusjoner eller vanskelige situasjoner. Dette kan

for eksempel innebære å få tilbud om en livssynssamtalepartner med et humanistisk verdigrunnlag, eller å få delta i en selvhjelpsgruppe med likesinnede. Forbundet vil skolere og følge opp livssynssamtalepartnere som kan delta i frivillig arbeid på ulike måter.

Humanistiske seremonier

Human-Etisk Forbund har helt siden starten sett det som viktig å kunne tilby verdige humanistiske seremonier ved livsløpsøvergangene. Enkeltmenneskets holdninger og verdier spiller en avgjørende rolle i valget av seremoni.

Forbundets seremonitilbud er med på å uttrykke folks livssynstilhørighet, og ved å understreke folks behov og mulighet for å velge, er de humanistiske seremoniene et bidrag til reell livssynlikestilling. Ingen blir automatisk medlem i Human-Etisk Forbund gjennom å delta i en seremoni. Medlemskap krever at man har fylt 15 år og aktivt melder seg inn.

Nedenfor gis en kort beskrivelse av seremoniene. Du kan få flere opplysninger om seremonier ved å kontakte ditt fylkes- eller lokallag, eller på www.human.no.

HUMANISTISK NAVNEFEST

Det er en av livets store begivenheter når et barn kommer til verden. Navnefest er et tilbud til alle foreldre som ønsker å markere dette med en seremoni på et humanistisk grunnlag.

Seremonien har en vakker, glad og høytidelig karakter. Alle som er til stede skal få hilse barnet velkommen og barnets navn skal bli "offentlig" kjent. Barnet er det naturlige midtpunkt i seremonien som finner sted i rådhus, kulturhus eller lignende samlingssteder.

Programmet består av musikk, sang, eventuelt diktlesning, og tale for barna og foreldrene. Foreldrene overrekkes en vakker navnetavle med barnets navn til minne om dagen.

HUMANISTISK KONFIRMASJON

Konfirmasjonstilbudet er for ungdom som ønsker et kurs i livssyn og etikk og en høytidelig seremoni på et humanistisk grunnlag. Med kurset ønsker forbundet å oppmuntre til selvstendig tenkning og etisk refleksjon. Gjensidighetsfølelse, ansvarsbevissthet og respekt for andre er fine ord, men hva betyr de, ikke bare på papiret, men også i praksis? Kurset berører ulike temaer konsentrert om etiske problemstillinger som spesielt vinkles mot ungdommenes hverdag. Sentrale temaer er livssyn, humanisme og menneskerettigheter. Andre temaer kan være identitet, toleranse, kropp og kjønn, ungdom og rus, samt ulike sider ved det å ta samfunnsansvar.

Kurset avsluttes med en høytidelig og verdig seremoni med taler, sang, musikk og andre kulturinnslag. I seremonien får de unge sine kursbevis.

HUMANISTISK VIGSEL

Humanistisk vigsel er en vakker og høytidelig seremoni som feirer at to mennesker har valgt hverandre. Humanistisk vigsel er tilbud til de som ønsker en seremoni der de humanistiske verdier som paret ønsker å bygge sitt samliv på, kommer til uttrykk. Seremoniens innhold utformes i samarbeid med paret. Minst en av partene må være medlem i Human-Etisk Forbund. Sentralt i seremonien er en personlig rettet tale til paret og selve vigselsklæringen. For øvrig kan programmet være satt sammen av sang, dikt, musikk eller andre kulturinnslag.

Forbundet har sertifisert egne vigslere som er godkjent av fylkesmannen. Felles ekteskapslov, som trådte i kraft 1. januar 2009, åpner for ekteskap mellom to av samme kjønn, med samme rettigheter og plikter som for ekteskap mellom to av motsatt kjønn. Lovendringene er uttrykk for viktige overordnede prinsipper om livssynsfrihet i en rettsstat; det vil si likhet for loven – uavhengig av kjønn, seksuell orientering og tros- eller livssynstilhørighet.

HUMANISTISK GRAVFERD

Humanistisk gravferd er en verdig og høytidelig seremoni på et humanistisk grunnlag til minne om avdøde. Alle som ønsker det kan velge Humanistisk gravferd med hjelp og rådgivning fra Human-Etisk Forbund. Forbundet kan kontaktes for formidling av en gravferdstaler som kan

bistå med råd om programinnhold for seremonien, for å holde en personlig rettet tale og for å være seremonileder. Et gravferdsprogram består som regel av musikk, tale, dikt og eventuell kransepålegging.

Forbundet har utgitt et hefte med veiledning til familie og andre som søker råd og hjelp ved dødsfall og gravferd. Det finnes også et eget dokument, "Min siste vilje", for dem som vil etterlate ønsker for sin gravferd. Alle gravferdsbyråer skal kunne bistå ved Humanistisk gravferd, som kan arrangeres over hele landet.

Se www.human.no for mer informasjon om blant annet urnedsettelse og askespredning.

Opplysningsvirksomhet

Forbundet ønsker å øke kunnskapen om det humanistiske livssyn og organisasjonens virksomhet, og bidra til at mennesker kan praktisere sitt humanistiske livssyn. Kunnskap spres blant annet ved at forbundet yter service og gir veiledning i saker av livssynsmessig karakter. Henvendelser kommer både fra medlemmer og andre, og de spenner over et vidt felt av behov og interesser hos mennesker utenfor kirkesamfunnene. Det humanistiske livssynet gjøres kjent

utad via foredragsvirksomhet, media og egne kanaler for informasjon, deriblant tidsskrifter, medlemsavis og nettsider.

Forbundets abonnements-tidsskrift *Humanist* er et av Norges største kultur-tidsskrifter. Humanist bringer artikler om religion, livssyn og samfunnsetiske emner. Fri tanke er forbundets medlemsavis og sendes til alle husstander med medlemmer. Den setter fokus på

livssynsspørsmål og ikke-kristnes rettigheter. *Fri tanke* har også nettavis. På forbundets nettside www.human.no finnes informasjon om aktuelle tema, seremonitilbud, innmelding m.m.

Forbundet tilbyr i tillegg et bredt utvalg av trykt informasjonsmaterieil, samt at bibliotekets samling av bøker, tidsskrifter og klipparkiv er tilgjengelig for gjennomsyn og lesning på hovedkontoret.

Humanitært arbeid

Human-Etisk Forbund mener at gjensidighetstanken må føre til praktiske handlinger til beste for medmennesker som har det vanskelig. Humanister oppfordres derfor til å engasjere seg i de institusjoner og organisasjoner som driver humanitært arbeid. Forbundet har opprettet sin egen organisasjon for slike formål, HAMU – Humanistisk aksjon for menneskerettigheter i utviklingsland. HAMUs

arbeid retter seg særlig mot mennesker som krenkes og undertrykkes på grunn av religiøse eller kulturelle forhold. HAMU bidrar først og fremst med finansiell støtte, penger som samles inn blant forbundets medlemmer. Videre oppnår de sine resultater ved å samarbeide med lokale partnere, og sender ikke egne hjelpearbeidere til landene. HAMU støtter prosjekter i India, Uganda, Nepal

og Brasil, og har samarbeid med Norad. Human-Etisk Forbund er også medlem av FN-sambandet og andre fora som arbeider for menneskerettigheter, rettferdighet og fred.

Internasjonalt

Gjennom tilknytning til den internasjonale humanistorganisasjonen International Humanist and Ethical Union (IHEU) er Human-Etisk Forbund i Norge med i et verdensomspennende samarbeid med sikte på å fremme det humanistiske livssyn og grunnleggende allmenmenneskelige verdier på tvers av etniske forskjeller, religion, politikk og landegrenser. I Europa arbeider European Humanist Federation (EHF) for samme mål. Disse målene kan synes fjerne og urealistiske, men mulighetene til å nå dem blir stadig større. Undersøkelser viser at økende andeler av verdens befolkning beveger seg bort fra de tradisjonelle religioner. Selv der fundamentalistiske ideologier

råder grunnen, finnes det kjempende enkeltpersoner og grupper som står for humanismens ideer og søker støtte hos sine internasjonale meningsfeller.

Human-Etisk Forbund i Norge har sett det som en spesiell oppgave å støtte den internasjonale humanismen. IHEU ble stiftet i 1952 i nær tilknytning til opprettelsen av FN, og med UNESCOs første direktør, sir Julian Huxley, som stiftelsesmøtets president. Over 100 organisasjoner fra mer enn 40 land har tilknytning til IHEU. IHEU har konsultativ status i FN. Den europeiske EHF har et særlig ansvar for kontakten med EU-organene. Det blir arrangert humanistiske verdenskongresser

på alle kontinenter (I Oslo i 1962 og 1986). Den 17. verdenskongressen ble avholdt i Washington DC i 2008. I 2011 skal den 18. verdenskongressen holdes i Norge.

Det gis undervisning om humanisme på universitetsnivå både i Europa og USA. Det finnes også kurs på Internett.

Human-Etisk Forbund

Besøksadresse: St. Olavs gt. 27, 0166 Oslo • Postadresse: Pb. 6744 St. Olavs plass, 0130 Oslo
Tlf.: 23 15 60 00 • Faks: 23 15 60 01 • E-post: resepsjon@human.no • Internett: www.human.no